

Kartellek hozzásegítenek néhány matematikust – és egyetemeiket –, hogy feljebb jussanak a ranglistákon¹

Sasvári Péter²

Link: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.28700.71047>

Becsült olvasási idő: 5 perc

Bevezetés

A széles körben elterjedt idézettségi manipuláció miatt a matematika egész területét kizárták a legjobb kutatók befolyásos listájáról.

A kínai, szaúd-arábiai és egyéb országok intézményeiben dolgozó matematikusok csoportjai mesterségesen növelik kollégáik idézettségét úgy, hogy nagy mennyiségű, alacsony színvonalú publikációt adnak ki, amelyekben többször hivatkoznak a kollégáik munkájára – derül ki a Science által vizsgált, még nem publikált elemzésből. Ennek eredményeképpen intézményeik – amelyek közül néhánynak a jelek szerint nincs is matematikai tanszéke – évente több, magas idézettségű matematikai publikációt készítenek, mint a területen komoly eredményeket felmutató iskolák, például a Stanford és a Princeton egyetemek. [1]

Elméleti háttér

A publikációs gyakorlat szakértői szerint ezek az úgynevezett „*idézettségi kartellek*” a jelek szerint arra törekszenek, hogy javítsák egyetemeik helyezését a rangsorokban. „*A tét nagy – a rangsorok alakulása több tízmillió dollárba kerülhet az egyetemeknek, vagy akár ugyanannyit is hozhat*” – mondja Cameron Neylon, a Curtin Egyetem kutatási kommunikációval foglalkozó professzora. „*Elkerülhetetlen, hogy az egyesek megszegjék a szabályokat, hogy javítsák a pozíciójukat.*” Az ilyen gyakorlatokra válaszul a Clarivate kiadói elemző cég kizárta a teljes matematika tudományterületet a 2023 novemberében megjelenő, a magasan idézett publikációk szerzőit tartalmazó befolyásos listájának legújabb kiadásából.

A meglepő, új elemzés Domingo Docampo, a Vigói Egyetem matematikusának munkája, aki régóta foglalkozik az egyetemi rangsorolási rendszerekkel. Az elmúlt évek során Docampo észrevette, hogy a Clarivate által összeállított, magas idézettségű kutatók (Highly Cited Researchers – HCR) listájára fokozatosan felkerültek a kevésbé ismert matematikusok. „*Előfordult, hogy egyesek olyan folyóiratokban publikáltak, munkájukat olyan cikkek idézték, amelyeket egyetlen komoly matematikus sem olvasna, és olyan intézményekhez tartoztak, amelyeket senki sem ismer el a matematika területén*”

¹ Az alábbi közlemény a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar gondozásában megjelenő **Államtudományi Hírlevél** Tudományos sarok rovatában jelent meg. A korábbi hírlevelek elérhetőek az alábbi honlapon keresztül: <https://antk.uni-nke.hu/kutatas-tudomanyos-elet/allamtudomanyi-hirlevel/allamtudomanyi-hirlevel-2024>

Az oktatási anyagnak szánt tanulmány **Citation cartels help some mathematicians—and their universities—climb the rankings, Science**, <https://doi.org/10.1126/science.zcl2s6d> alapján készült.

² Egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Közszervezési és Infotechnológiai Tanszék, 1083 Budapest, Ludovika tér 2. E-mail: Sasvari.Peter@uni-nke.hu

– mondja. Ezért úgy döntött, hogy elmélyed a Clarivate elmúlt 15 évének adataiban, hogy pontosan feltárja, mely egyetemek publikáltak magas idézettséggel rendelkező cikkeket, és kik hivatkoztak rájuk.

Az adatokból kiderült, hogy 2008 és 2010 között az olyan intézmények, mint a Los Angeles-i Kaliforniai Egyetem (UCLA) és a Princeton adták ki a legtöbb, magasan idézett matematikai publikációt (az idézettség alapján a legjobb 1 százalékba tartozókat), 28-at, illetve 27-et. A 2021 és 2023 közötti időszakban azonban kiszorították őket a matematikai területen csekély hagyományokkal rendelkező intézmények, amelyek közül sokan kínai, szaúd-arábiai és egyiptomi székhelyűek. Ebben az időszokban a tajvani Kínai Orvosi Egyetem vezette a listát 95 magas idézettségű matematikai publikációval – szemben azzal, hogy egy évtizeddel korábban egy ilyennel sem rendelkezett. A UCLA-nak eközben mindössze egyetlen magasan idézett tanulmánya volt.

Docampo olyan mintákat talált, amelyek arra utaltak, hogy az **idézettség növelésére kartellek működnek**. A legbeszédesebb példája ennek, hogy a legjobb helyezésű tanulmányok hivatkozásai gyakran ugyanannak az intézménynek a kutatóitól származnak, mint az adott tanulmány szerzői. Például 2021 és 2023 között a magas idézettségű tanulmányok két produktív kiadója – a Kínai Orvosi Egyetem és az Abdul Aziz Király Egyetem, amely ebben az időszakban 66 magas helyezésű tanulmányt tudhatott magáénak – szintén több száz olyan tanulmányt publikált, amelyek magasan idézett cikkekre hivatkoztak. A Docampo megállapította, hogy a magasan idézett tanulmányokra hivatkozó tanulmányokat rendszeresen publikálták predátor folyóiratokban is, ahol a csaló idézési gyakorlatokat könnyebben elfogadják.

Más tudósok egyetértenek abban, hogy a bizonyítékok széles körű idézettségi manipulációra utalnak. *„Számos kutató próbálja mesterségesen növelni idézettségét úgy, hogy az egyáltalán nem tükrözi a tudományos minőségét”* – mondja Helge Holden, a matematika egyik legrangosabb díjának számító Abel-díj bizottságának elnöke. – *„Ezt csak elítélhetjük.”*

Yueh-Sheng Chen, a Kínai Orvosi Egyetem vezető titkára szerint az egyetem nem vett részt ebben a gyakorlatban. *„Semmit sem tudunk a célzott idézésről, és nem veszünk részt ilyen manipulációban”* – mondja. Hozzáteszi, hogy *„nemzetközileg elismert szakértők és tudósok bevonása olyan területeken, mint például az alkalmazott matematika”,* részét képezi az intézmény orvostudományra vonatkozó, interdiszciplináris megközelítésének. A King Abdul Aziz University nem válaszolt a Science megkeresésére.

A Clarivate nem kívánt nyilatkozni az ügyben. A matematikusok legutóbbi HCR-listáról való kizárásáról szóló döntését közlő online nyilatkozatokban azonban a vállalat azt állítja, hogy aggasztották a *„státusz és az elismerések optimalizálására irányuló stratégiák a publikáció és az idézettség manipulálása, különösen a nemrég megjelent publikációk célzott idézése révén”*. A matematika különösen érzékeny a manipulációra, mivel ez egy kis terület, írja a vállalat. *„Az átlagos publikációs és idézettségi arány [...] viszonylag alacsony, így a publikáció és az idézettség kis mértékű növekedése hajlamos torzítani a teljes terület reprezentációját és elemzését.”*

Félix de Moya Anegón, a Granadai Egyetem bibliometriai szakértője szerint azonban más, nagyobb tudományágakban is felmerülhet az idézettség manipulálása – csak ez nem annyira látható. Ilka Agricola, az International Mathematical Union [Nemzetközi Matematikai Unió] Elektronikus Információs és Kommunikációs Bizottságának elnöke aggódik, hogy a matematika kiemelésével a Clarivate azt a benyomást kelthette, hogy a területre *„csaló tudósok”* szivárogtak be. *„Nagyon sajnáljuk, hogy nem láttak más lehetőséget, minthogy a matematikát egyáltalán nem szerepeltetik többé a listán”* – mondja.

Összefoglalás

A Clarivate azt mondja, hogy *„igénybe veszi külső szakértők tanácsát [...] hogy megvitassa a terület elemzésének jövőbeli megközelítését”*. A Docampo egy finomabb mérőszámon dolgozik, amely az idézéseket az idéző folyóiratok és intézmények minősége szerint súlyozza.

Más kutatók szerint az idézettség manipulálása egyszerűen egy hibás értékelési rendszer tünete. Ismael Rafols, a Leideni Egyetem Tudományos és Technológiai Tanulmányok Központjának kutatója szerint az idézések és a hasonló mérőszámok nem elég kifinomultak az egyéni teljesítmény nyomon követéséhez, és egyesek mindig megtalálják a módját annak, hogy kijátsszák a rendszert. Holden egyetért ezzel: *„Az a lényeg, hogy az idézések nem jó mércéi a tudományos minőségnek”*.

Felhasznált irodalom

- [1.] Michele Catanzaro (2024): Citation cartels help some mathematicians—and their universities—climb the rankings, Science, <https://doi.org/10.1126/science.zcl2s6d>